

LOKATTEN

Föreningen Skrivare i Hälsingland

Nr 4
2016

Lösnummerpris: 20 SEK
ISSN: 2001-3183

TEMA VALFRITT

Föreningen Skrivare i Hälsingland

Lokatten är Föreningen Skrivare i Hälsinglands medlemstidning. Utgivning 4 ggr per år med material som medlemmar skrivit och skickat in. Föreningen anordnar bland annat skrivarkurser, studiecirk- lar, öppna scener, berättaraftnar och författarledda kurser.

Föreningen är öppen för alla som tycker om att läsa, skriva och berätta.

Är du intresserad att bli medlem hör av dig till någon av oss i styrel- sen. Det går också bra att betala in 150 kr direkt på vårt plusgiro: 78 12 52 -2. Ange ditt namn, adress, telefon-nummer och e-post (om du har).

Som medlem får du vårt medlemsblad 4 ggr per år i postlådan. Med- lemsutskick skickas helst med e-post för att hålla nere kostnaderna. Som medlem kan du delta med eget skrivet material i Lokatten. Detta skickar du till redaktören.

STYRELSE FSH

Ordförande:

Öjar Janhager, Hudiksvall
0730-843921
ojarjanhager@gmail.com

Kassör:

Carola Lofterud Tjärnberg
070-2882910
gredelins@hotmail.com

Sekreterare:

Lena Forslin, Hudiksvall
070-6396013
lena.forslin@telia.com

Övriga ledamöter:

Ragnar Tollet, Delsbo
070-1731775
ragnar.tollet@tele2.se

Anita Eriksson, Söderhamn
070-2964666
anitaeriksson10@hotmail.com

Pontus Vifell, Bollnäs
0278-17859

pontus_vifell@hotmail.com

Risto Ruuska, Söderhamn
072-9202232
ruuskaristo@gmail.com

Publikation Lokatten utgiven av Föreningen Skrivare i Hälsingland
Ansvarig redaktör Risto Ruuska. Tryckeri: Söderhamns kommun.
ISSN: 2001-3183

Redaktören har orden

Här kommer andra numret (nr 4/2016) av det utlovade dubbelnummer som skulle getts ut i december med temat VALFRITT. Kommande nummer under 2017 med början i mars kommer Anita Eriksson att ansvara för som ny redaktör. Hennes kontaktuppgifter hittar du här till vänster på sidan 2. Men kom ihåg, textmaterial ska även i fortsättningen skickas till mejladressen: lokattenredaktionen@gmail.com

*Tack för mig!
Risto Ruuska*

Lokatten och hemsidan ska fyllas av medlemmarnas alster

Skicka in material till lokatten och hemsidan (helst med e-post)

Redaktör Lokatten:

Risto Ruuska
Kungsgatan 16 A,
826 30 Söderhamn
072-9202232
lokattenredaktionen@gmail.com
(märk material med "Lokatten")

Webbredaktör:

Britt Ruuska
0270-673 83, 070-6070194
britt.ruuska@gmail.com

Hemsida:

<http://www.helsingeskrivarna.se>

Innehåll lokatten nr 4 år 2016

Aktiviteter	sid 4
Tematexter	sid 5 - 15

Poesiskrivarkurs

21-23 april 2017

Vadtorp, Söderhamn

Du är varmt välkommen, oavsett om du har skrivna och erfarenhet av skrivarkurser sedan tidigare, eller om du just har börjat skriva eller kanske har skrivit i tysthet. När du anmäler dig får du skrivuppgifter som ska lösas – resultaten diskuteras vi sedan under poesihelgen. Naturligtvis ingår även en helt fri uppgift, så att du också kan lämna in något som du redan tidigare har skrivit eller något som har tillkommit alldeles nyss helt enligt din egen idé.

Tom Hedlund

Kursen börjar fredag kl 18:00 och slutar söndag kl 15:00
Du tar med dig lakan själv. Kurs, kost och logi ingår i priset.
Kostnad 1 800 kr för medlem (halva priset ungdom & studerande)
Icke medlem 2 000 kr.

Anmälan (bindande) senast 21/3 till: Öjar Janhäger ojarjanhager@gmail.com
mobil 073-084 39 21.

Ange namn, adress, tel och e-post så vi kan kontakta dig och kom ihåg att meddela om du vill ha specialkost.

Välkommen!

Allt det där stora
allt det där fria
alla drömmar
som försvinner bort
i blå lättflyktiga dunster

Alla högtflygande planer
som ofta förbli planer
när det bästa ändå är:

att vakna av nybryggt kaffe
få känna att benen bär
ta en promenad och
tanka in luft
och nya tankar

Britt Ruuska

”I tiggande smärta slås sorgen om utrymmet;
bakom dämpade andetag.
Lyssnande in genom skrattet.
Redo att genomföra sin ritt på din livs estrad.
Men endast om natten i skenande drömmar,
där du lämnat ditt vakna försvar; skriker själen
ut sitt innersta väsen och äger dig så ett tag.

Värkande, molande, vaknar du stilla.
Lidandet har sett dag”.

Charlotta Forslin

Den vita staden

Efter lång tågresa kommer jag då fram till Säter, där jag fått ett vikariat.

Någon taxi har jag inte råd med, utan jag börjar min vandring från den lilla järnvägsstationen med min väska.

Över Ljusterns vatten ser jag den vita stadens konturer närma sig. Jag har på kartan sett att sjön heter Ljustern.

Nog är det pirrigt alltid. Nu när jag för första gången skall arbeta och bo för mig själv. Men vid arton års ålder anser jag att man bör ut och röra på sig.

Och om det absolut inte skulle lyckas för mig. Om min hemlängtan blir för stark. Då är jag alltid välkommen hem igen. Det vet jag. Dessutom finns mitt gamla arbete där hemma på Frånö vårdhem också kvar. Jag har fått sex månaders tjänstledighet.

Jag kommer fram till det största huset på höjden. Avdelning 1. Jag går in och läser på en dörr. Personalenheten står det. Jag hade tänkt kamma och snygga till mig lite, men eftersom jag inte ser någon toalett knackar jag på.

– Kom in, hör jag.

Blygt stannar jag vid dörren inne på kontoret. Det är flera människor där inne. Jag presenterar mig och säger att jag ska arbeta här.

– Kom fram, säger en man som säger att han är personalchef.

Därefter får jag skriva på ett papper om tystnadsplikt och kvittera ut en stor nyckelknippa med visselpipa på.

Jag får också en karta över området. Personalchefen ritar på kartan var jag ska bo. På 7:an rum 2. Och var jag ska infinna mig halv sju nästa dag.

Det är på 9:an och det ska vara min arbetsplats några veckor. Sedan, när de sett vad jag går för, ska jag få placering på någon annan avdelning. Jag ska få lära mig de olika avdelningarna. Det finns tjugo stycken, säger han stolt. Vi har över tusen patienter.

– Ja, det vill säga, inte på den fasta paviljongen, där får det inte finnas kvinnlig personal, tillägger han.

Vidare får jag en rekvisition på tre rockar, tre förkläden också ett par stövlar.

– Men kom ihåg, allt ska återlämnas, när du slutar, säger han.

Jag funderar varför jag ska ha stövlar, men frågar inte, det löser sig väl, tänker jag. Han visar på kartan vilket hus som är skradderiet, där jag ska hämta kläderna.

TEMA

– Då är det klart, lycka till, säger han.

Jag är hungrig. Jag har åkt sedan klockan tio kvällen före, med nattåget. Och bytt tåg fler gånger nu i dag. Och sen har jag gått de tre kilometrarna från stationen och hit.

Trots min blyghet frågar jag om det finns någon personalmatsal och vilka tider som det serveras mat.

– Du får köpa matkuponger här intill, vid nästa bord, och har du inga pengar nu, så får du skriva upp det, och det dras på din lön.

Han ritar ut på kartan igen, det syns att han är irriterad över att det tar så lång tid att introducera mig på arbetsplatsen.

– Då är vi väl klara, säger han.

Jag går till mannen vid nästa bord och skriver upp mig på frukost och middagskuponger. Jag hinner inte till matsalen för när jag hämtat ut mina arbetskläder, är den stängd.

Jag letar upp 7:an där jag ska bo. Efter att jag har låst upp porten, är det tre trappor förbi avdelningar. En kvinna kommer ut från en avdelning, hon upp-lyser mig att jag ska gå vidare.

Det finns en plåtdörr som jag ska vara noga med att hålla låst. Jag frågar om hon arbetar här. Det gör hon inte utan hon är patient, en lugn patient, säger hon.

Hon säger också att det finns ett badrum nere i källaren, men det får jag inte använda på måndagar, onsdagar eller fredagar. För då är det lavemangsdagar, säger hon.

Det här är en onsdag.

Någon personal ser jag inte till.

Jag låser upp plåtdörren och låser den efter mig. Innanför den är det en lång trappa. Väl där uppe kommer jag fram till det som ska kallas mitt hem under tiden jag arbetar på Sätters sjukhus.

Det finns tre rum, 1, 2, och 3. Det mittersta rummet är tydligen mitt. Min nyckel passar i låset.

Det skulle senare visa sig att alla nycklar som personalen har, passar till alla personalbostäder.

Utanför rummen finns en stor öppen vind, några duvor har slagit sig ner där. I mitten på denna vind. finns en toalett med handfat. Och en spegel.

Inne på mitt rum finns det två sängar, två byråer och två nattduksbord.

TEMA

Samt två stolar. Efter att jag har varit på toaletten och borstat tänderna hämtar jag tandborstglaset och dricker vatten ur det. Så låser jag in mig på mitt rum.

Hungrig, rädd och frusen tröstar jag mig med att jag kan åka hem i morgon. Men så kommer jag på att jag har inga pengar till tåget. Fast jag vet att mamma och pappa nog skulle hjälpa mig känns det genant att ge upp så fort.

På morgonen infinner jag mig vid hus 9.

Dörrarna är låsta, men jag har ju nycklar.

När jag har kommit in så rusar en naken kvinna mot mig och knuffar omkull mig. Hon försvinner ut. Jag har inte hunnit låsa dörrarna. En personal ser det och skriker.

– **Brasken är lös.**

Det blir stor utryckning.

Översköterskan som ska vara min chef kommer springande. Hon har sprutor i händerna. Och blåser med visselpipan.

– Se nu vad du har ställt till med dumma slyna. Se så, hjälp till då.

Ja, jag springer fort, men hon som tydligen heter Brask är väldigt snabb. Tre manliga vårdare som är på väg till fasta paviljongen, lyckas till slut infånga henne.

Då har hon redan hunnit kasta sig i. Dom springer ut i vattnet, och släpar in henne till stranden. Hon får två sprutor men det gör henne inte lugn. Slutligen bär dom henne tillbaka till avdelningen.

– Regel nummer ett, lås dom förbannade dörrarna direkt du har kommit in. Regel nummer två, knacka innan du låser upp så vi vet att personal är på väg.

Översköterskan spände ögonen i mig när hon skrikande säger det.

– Förlåt, men jag visste ju inte.

– Visste inte, Herregud vilken vikarie jag fått. Vet du inte att det här är ett mentalsjukhus. Ska jag vara tvungen att dras med dig hela sommaren?

– Nej, personalchefen sa att det skulle bli några veckor. Och jag visste absolut inte att hon stod vid dörren för att rymma.

– Fanskapet står alltid vid dörren för att hinna dränka sig. Och listig är hon den gamla subban. Hon tar alltid av sig kläderna för att det ska bli svårare att få tag på henne. Hon är så djävla hal. Det vore lagom att ha tvångströjan på henne hela dagarna. Förresten, vad heter du?

Jag talade om vad jag hette.

– Jag heter syster Ingrid. Kom med här ska du få träffa den övriga personalen. Och förresten, du får inte ta någon frukostrast i dag. Du får stanna här och vakta tillsammans med dom som kommer in klockan nio. Bara för att du har stört mitt morgonkaffe.

Och jag som hade sett så fram emot att få äta frukost. Jag hade lagt mig hungrig. Och inte något morgonfika hade jag fått. Bara ett glas vatten. Hemma på Frånö vårdhem brukar vi alltid dricka en kopp kaffe och smörgås, innan vi satte igång med dagens arbete.

– Jasså, du kommer nu din djävla förbannade gallkäft.

Jag har fått ordet att gå och hämta Lydia till dagrummet. När jag kommer in i sovsalen står där en kvinna med lång hårfläta, ända ner på ryggen. Det är hon som upprepar det om gallkäft gång på gång. Jag blir rädd, men vadå? Här gäller det tydligen att morska upp sig. Jag förstår att det är hon som är Lydia. Hon gör mig ingenting utan följer fogligt med mig.

Nu ska jag vakta i dagrummet tillsammans med tre andra. Det är tio patienter där.

Jag förstår inte meningen med mitt arbete.

Till exempel ska jag lägga upp 40 maskor på strumpstickor och ge patienten dem och säga att hon ska sticka en disktrasa. Sedan ska jag vakta henne och se till att hon sticker disktrasan. När hon sedan är klar och ger mig den, ska jag repa upp den i hennes åsyn och därefter lägga upp 40 maskor igen, och säga till henne att hon ska sticka en disktrasa.

När jag säger att jag åtminstone vill gå åt sidan för att repa upp disktrasan, blir jag tillsagd att jag ska minsann lyda order. Så här har det alltid gått till, och nu ska inte jag som bara är vikarie tro att jag ska komma och ändra på det. Dom, patienterna har i alla fall ingen hjärna att tänka med.

Jag är tvungen att göra som de säger för att få vara kvar.

TEMA

Det är en hård obarmhärtig värld. Och allra hårdast är personalen med syster Ingrid i spetsen.

Hon älskar verkligen att förödmjuka patienterna. Till exempel Lilla Kerstin. Hon har varit på Sätters sjukhus sedan hon var sju år. Jag har smygläst hennes journal. Mamman hade inte orkat med henne. Så hade Kerstin blivit förklarad sinnessjuk. Hon är nu trettiofyra år. Och ibland kryper hon på golvet och tycks leta efter någonting. Jag vet inte vad.

Men syster Ingrid vet.

– Söker du efter hjärnan nu igen. Du har ju ingen Kerstin, har du glömt det?

Och Margit, hon som inte tål ljus hår. Jag är glad för att jag är mörk. Men en tjej på avdelningen är blond. Margit flyger på henne titt som tätt och river stora hårtussar från henne. Då har syster Ingrid roligt. Medvetet dröjer hon med att komma till undsättning.

Så har vi Carola som ska sparka djävulen ur magen på personalen. Lydia är en favorit hos syster Ingrid. Annars har hon inte fått behålla sitt långa hår.

Vid minsta bråk beordrar syster Ingrid att vi ska spänna fast patienterna i bälten. Många gånger har personalen, ivrigt påhejad av syster Ingrid, själva provocerat fram bråken.

Jag mår illa när jag hör och ser hur patienterna behandlas. Och jag tänker hur väl och respektfullt patienterna behandlas på Frånö vårdhem. Vi knackar till exempel alltid på dörrarna när vi går in till någon. Här är det stora sovsalar med bastanta träsängar fastskruvade i golvet.

Redan andra dagen vid mitt arbete på Sätters sjukhus får jag användning för stövlarna. Det är lavemangsdag. Samma dagar på alla avdelningar.

Så här går det till:

Det finns två långa bänkar i badrummet. Man lägger upp fyra patienter på varje bänk. Så sprutar man med en lavemangskanna in varmt vatten tillsatt med såpa in i analöppningen på var och en. Efter ungefär en halvtimme kommer avföringen. Utrustad med stövlar, plastförkläde och vattenslang kör vi ner avföringen i golvbrunnen. och spolar ren patienten. Det finns bara kallt vatten i slangarna. Vi är alltid två som arbetar med det här.

Så skickar vi ut dem och två andra tar emot mot och tar på dem kläder. Så får vi in fyra var igen. Tills alla på avdelningen är tömda.

Så nog behövs stövlarna alltid.

TEMA

När jag jobbar kväll ska vi lägga ner patienterna i sängarna och spänna fast dem i bälten. De kan inte vända sig på hela natten. Och inte heller kan de ha armarna fria. Det enda som de kan göra är att de spottar på oss.

Det är hemskt att se hur en del personal hämnas och slår stackarna. Har dom varit extra oroliga eller bråkiga under dagen, är vi tvungna att sätta på tvångströjorna.

Varje kväll när jag kommer upp till mitt rum efter arbetet så packar jag väskan och ställer den under sängen och tänker, att imorgon så sticker jag. Men på morgonen så tycker jag att jag nog ska försöka en dag till.

Det kommer aldrig någon till de andra rummen. Utan duvorna och jag kamperar ihop.

En natt blir jag väckt och nästan våldtagen av en vårdare. Han är alltför full och jag är starkare, så jag lyckas få ut honom. Sedan släpar jag honom utför trappan. Och parkerar mig på stolen framför dörren tills det är dags att gå till avdelningen.

Dan därpå efter arbetet går jag ner till stan och köper en insats i låset med en särskild nyckel.

Men plåtdörren kan jag inte göra någonting åt, för den har alla Sätters personal nycklar till, det finns likadana plåtdörrar i alla hus. Vem som helst kan ta sig in till vinden. Alltid när jag arbetar sent och går hem, lyssnar jag noga om någon andas i mörkret innan jag tänder lampan.

Jag blir så småningom kompis med en tjej som har en liten lägenhet nere på stan. Där får jag bada och duscha. För även om badrummet i källaren görs rent så försvinner inte stanken.

Visselpipan kommer också till användning. När någon patient försöker rymma. Eller överfaller någon ur personalen. Om överfallen sker mot någon medpatient är det en given order av syster Ingrid att inte ingripa så fort.

– Låt dom få slå ett tag, säger hon alltid.

Sedan får vi lägga dem och sätta på tvångströjorna..

Efter två månader blir jag skickad till insulinavdelningen. För tjänstgöring där i två månader. Det är skrämmande att se hur patienterna blir förvandlade

TEMA

under en sådan behandling. Det gäller med insulin sänka blodsockerhalten så mycket att koma inträder.

Och därefter väcka upp dem med sockerlösning. Fem, sex gånger i veckan under treveckors tid pågår insulinbehandlingarna.

Och som jag kan se blir ingen friskare efter dessa behandlingar.

Jag gör så gott jag kan för att hjälpa dem i den mycket förnedrande situationen.

När jag är på insulinavdelningen hör jag ryktas att nu har äntligen Brasken lyckats dränka sig. Jag går då upp till 9.an på lunchrasten och frågar när begravningen efter Brasken ska ske.

Syster Ingrid hånskrattar.

– Begravning? Efter Brasken. Nä du, Hon är redan nedgrävd.

– Hade ni någon präst?

– Dumma jänta. Har du inte lärt dig någonting? Det här är ett mentalsjukhus.

– Men anhöriga då? Vad säger dom?

– Här har man inga anhöriga. Dom lämnas här och glöms bort.

Det gör mig så ont. För jag har älskat Brasken och de andra patienterna på 9:an.

Fast jag har varit tvungen att fajtas med dem och varit rädd många gånger har jag verkligen älskat dessa stackars människor. De är ju sjuka och kan inte rå för hur de betar sig. Och dessutom eggat personalen upp dem.

På kvällen går jag till kyrkogården vid Ljusterns norra udde. Jag ser en grav som är nygrävd, och förstår att det är Braskens. Patienterna på Säter får inte begravas vid en så kallad vigd jord. Det hade jag vetat förut. Men jag hade i min enfald trott att det åtminstone skulle vara en präst med.

Jag satt länge vid de vita träkorsen. Tårarna välldes fram vid minnet av Brasken som ännu inte hade fått något kors. Jag var glad för hennes skull över att hon hade fått lyckats till slut.

Och jag tänkte på den första dagen som jag kommit till 9:an. Hade jag vetat det jag vet nu, så hade jag inte alls försökt hindra henne från att dränka sig.

TEMA

När jag gjort mina två månader vid insulinavdelningen, blir jag skickad till 31:an, som är elchocksavdelningen. Även där ska jag vara två månader. det är otäckt att se när de får de epileptiska anfällen och kramperna. Men jag kan faktiskt också till min glädje se att en del av patienterna blir bättre av denna behandling. De får mindre ångest och depression. Dessutom blir de mindre självmordsbenägna.

Men oavsett vilka behandlingar patienterna får, måste vi utsätta dem för dessa förnedrande lavemang.

Endast en gång om året får kvinnliga vårdare besöka fasta paviljongen. Och det är på Luciamorgon.

Det blir ett långt Luciatåg, för nästan alla som är lediga på morgonen, vill ju vara med. Även jag är nyfiken på alla mördare som sitter fängslade där. Så jag anmäler mig till att vara med.

Jag är speciellt intresserad av Sigvard Thurneman, Salaligans chef som suttit inspärrad på fasta paviljongen sedan 1937. Salaligan hade begått fem mord. Och Sigvard Thurneman är psykopat. Egentligen heter han Sigvard Nilsson, men har bytt efternamnet till Thurneman som är ett anagram på det engelska ordet för människojägare, Manhunter.

Jag hade väntat mig en ondsint stor karl. Han hade trots allt fem människors liv på sitt samvete. Men det var en mycket artig och belevad liten gubbe som satt utanför sin cell, med två bastanta vakter vid sin sida. Han applåderade vänligt för vår sång.

Därefter blev han åter placerad i cellen. Jag hade läst mycket om honom. Bland annat ansåg han att han hade gjort de fem människorna, som han mördat, en stor tjänst. Därför att de inte behövde leva sina liv på Jorden längre.

Ingen har någonsin lyckats rymma från Sätters fasta paviljong. Rastgårdarna är nedgrävda under jord, med höga murar. Cellerna är utrustade med både galler och träluckor för fönstren. Och en särskild person sitter i ett vaktrum och kan låsa hela avdelningen vid minsta tillbud. Han är dessutom beväpnad med ett gevär.

Tiden går och jag trivs mer och mer med mitt arbete. Och på något konstigt vis så avskärmar jag mig från allt lidande som jag är mitt uppe i.

Det är en del av 1950-talets Statens Mentalsjukhus.

Så småningom kommer jag in på mentalskötartutbildningen. Då får jag också flytta till 11:an som är ett elevhem inom området.

Där är ett himmelrike jämfört med 7:an Vi är tio elever, var och en har eget rum. Gemensamma toaletter och duschar finns i korridoren. Vi har också ett gemensamt kök. Och inga lavemangsdagar.

Jag tänker ofta på mina duvor som blev ensamma på vinden. De saknar nog mig, eftersom jag brukade smussla med mig mat från avdelningarna till dem.

Ibland går jag upp till dem med bröd och rester.

När vi har läst ett år blir vi skickade upp till Umeå. För att studera vid Umedalens sjukhus i fyra månader.

Sedan till Piteå, för lasarettutbildningen Också fyra månader.

När vi kommer tillbaka till Sätters sjukhus är det nya tider. Bland annat har det kommit nya farmaka. Nya mediciner som ger mänskligare och värdigare liv för patienterna. Till och med på 30:an vilken betecknas som stormen är det lugnare.

Jag hälsar på i de olika avdelningarna som jag tjänstgjort vid tidigare. En del av patienterna är avlidna. Men syster Ingrid är kvar och hon vill inte kännas vid de nya vindarna. Hon har bara några år kvar till pensionen så hon fortsätter som förut, säger hon. Och konstigt nog får hon hållas. Det verkar som att läkarna och sjukhusledningen är rädda för henne.

Ewa Wiklander

Medverkande i detta nummer

Britt Ruuska

Charlotta Forslin

Ewa Wiklander

OBS! Redaktionen har ny e-postadress:
lokattenredaktionen@gmail.com

Nästa nummer av Lokatten kommer i mars 2017

Tema: GÅTA

Material ska vara inskickad senast 23 februari